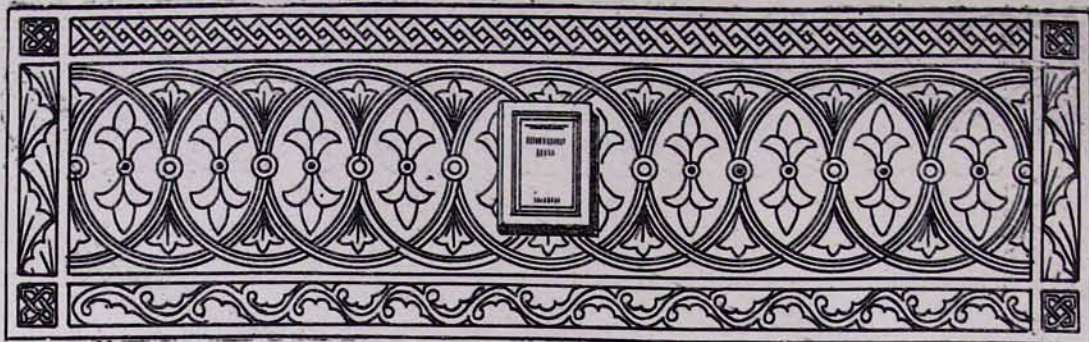

Ս Պ Ի Ր Ի Դ Ո Ն Մ Ե Լ Ի Ք Յ Ա Ն

(Մենդյան 75-ամյակի առթիվ)

Լրացավ հայ երաժշտական կուլտուրայի խոշոր ներկայացուցիչներից մեկի՝ Սպիրիդոն Մելիքյանի ծննդյան 75-ամյակը։ Իր երկարամյա գործունեության ընթացքում Սպիրիդոն Մելիքյանը հանդես է եկել որպես կոմպոզիտոր, խմբավար, մանկավարժ,

նին նա ընդունվում է էջմիածնի Գեորգյան-ճեմարանը իբրև գեղեցիկ սան։ Այս շրջանում արդեն դրսևորվում են Սպիրիդոնի երաժշտական ընդունակությունները։ Նա արժանանում է Կոմիտասի ուշադրությանը և մասնակցում նրա երգեցիկ խմբի աշխատանքներին։

երաժշտագետ և երաժշտական-հասարակական գործիչ։

Սպիրիդոն Մելիքյանը ծնվել է 1880 թվականի դեկտեմբերի 1-ին, էջմիածնում, գյուղական ուսուցչի ընտանիքում։ 1893 թվակա-

1902 թվականին, ավարտելով լիակատար դասընթացը, Սպիրիդոն Մելիքյանը նշանակվում է ճեմարանի երգի և երաժշտության դասատու և Կոմիտասի օգնականը որպես խմբավար։ Միաժամանակ նա մասնագիտական դասեր է վերցնում իր ուսուցչից՝ Այնուհետև Կոմիտասի խորհրդով Սպիրիդոն Մելիքյանը մեկնում է Բեռլին՝ երաժշտական կրթություն ստանալու։ Այդ մասին Սպիրիդոն Մելիքյանը գրում է. «... 1904 թվականի աշնանը, երբ ես պատրաստվում էի արտասահման գնալու, Կոմիտասը, իբրև իմ ուսուցիչը և ուղեցույցը, ինձ տրամադրեց իր հավաքած երգերի ամբողջ ժողովածուն՝ արտագրելու և հետո վերցնելու, իբրև հայկական թեմաների անսպառ աղբյուր, որովհետև շատ էր մտահոգված իմ՝ գերմանական ազդեցություններով շտարվելու խնդրով»։ Բեռլինում Սպիրիդոն Մելիքյանը մասնագիտական առարկաների ուսումնասիրության հետ միասին մեծապես հետաքրքրվում է խմբական արվեստով։ Այս սերը նրա մեջ զարթնել էր դեռ էջմիածնում, երբ ինքը մասնակցում էր Կոմիտասի երգեցիկ խմբի աշխատանքներին։

1908 թվականին ավարտելով երաժշտական բարձրագույն կրթությունը, Սպիրիդոն Մելիքյանը վերադառնում է Կովկաս և նվիրվում իր սիրած գործին։ Նա նախ հրավիրվում է Շուշիի թեմական դպրոցը, իսկ 1909 թվականին՝ Թիֆլիսի Ներսիսյան դպրոցը իբրև երգի և երաժշտության դասատու և խմբավար, որտեղ աշխատում է 12 տարի։

1911 թվականին Սպիրիդոն Մելիքյանի նախաձեռնությամբ ստեղծվում է «Թիֆլիսի հայոց երգեցիկ ընկերությունը», որն իր գոյության տասը տարիների ընթացքում կազմակերպում է մի շարք համերգներ և դասախոսություններ՝ պրոպագանդելով հայկական ժողովրդական երաժշտության լավագույն նմուշները և հայ կոմպոզիտորների երգերը: Ընկերությունն առանձին համերգներ է նվիրում Կոմիտասի ստեղծագործություններին:

Սպիրիդոն Մելիքյանի ակտիվ մասնակցությամբ 1912 թվականին կազմակերպվում է «Թիֆլիսի հայոց երաժշտական ընկերությունը»: Անխույժ գործիչը ընկերության առաջնահերթ խնդիրն էր համարում հայկական ժողովրդական երաժշտության հավաքման և ձայնագրման, նրա հարուստ դանձեբրը կորստից փրկելու գործը:

Տեղեկանալով ընկերության աշխատանքների մասին, Կոմիտասը Սպիրիդոն Մելիքյանին գրում է. «Երագրերի մեջ կարդացած էի հիմնած եղաժողական միությանը մասին և իսկույն գուշակեցի, որ դու ես շարժել քաղաքից երաժշտական ճահիճները: Է՛լ ավելի ուրախացա, որ ապագան ապահովելու համար հրաժարվել ես նախագահութենեն, զի գորտերը պիտի գրգռվեն քո դեմ. ապրիս պապիկս, Սպիրիդոն ջան»:

1914 թվականին ընկերությունը կազմակերպում է երաժշտական առաջին ազգագրական արշավախումբը Շիրակի ժողովրդական երգերը ձայնագրելու: Արշավախմբի մասին հետաքրքիր է Սպիրիդոն Մելիքյանի նամակը՝ ուղղված երաժշտական ընկերությունը. «Ես քանի գնում համոզվում եմ, որ եթե ընկերությունն էլ ինձ չուղարկեր, ես ինքս պարտավոր էի իմ հաշվով պտույտի դուրս գալու, որովհետև առանց ժողովրդի ճանաչողության, մեր գործունեությունը անգույն է ու անհոգի»: Այս տողերը բավական են ժողովրդական ստեղծագործության նկատմամբ անվանի կոմպոզիտորի ունեցած սերն ու հոգատարությունը ապացուցելու համար:

Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատումից հետո Սպիրիդոն Մելիքյանը տեղափոխվում է Էջմիածին և ապա՝ Երևան, որտեղ Պետական կոնսերվատորիայում աշխատում է նախ որպես խմբավար, ապա՝ դասախոս, ուսմասվար ու դիրեկտոր: Կարճ ժամանակամիջոցում կոնսերվատորիայի երգեցիկ խումբը, Սպիրիդոն Մելիքյանի ղեկավարությամբ, սկսում է համերգներ տալ ինչպես Երևանում, այնպես էլ ռեսպուբլիկայի շրջաններում՝ ամենուրեք արժանանալով ջերմ ընդունելության: 1927 թվականին Պետական

կոնսերվատորիայի երգեցիկ խումբը մասնակցում է Հոկտեմբերյան ռևոլյուցիայի տասնամյակին նվիրված Սովետական Միության ազգային արվեստների Մոսկվայում կազմակերպված ցուցահանդեսին: Կոնսերվատորիայի երգեցիկ խումբը Սպիրիդոն Մելիքյանի ղեկավարությամբ առաջին անգամ Մոսկվայում այդպես լրիվ և հետաքրքրական ձևով ցույց տվեց հայ ժողովրդի երաժշտական ստեղծագործության լավագույն նվաճումները:

Իբրև կոմպոզիտոր Սպիրիդոն Մելիքյանը հանդես է եկել ինչպես ինքնուրույն երգերով, այնպես էլ ժողովրդական երգերի մշակումներով, ինչպիսիք են՝ «Մամթել», «Թըխ կոնդա», «Ես սարեն կուգայի», «Միրանի ծառ», «Կարոտ» և այլն:

Իբրև երաժիշտ-ազգագրագետ Սպիրիդոն Մելիքյանը Կոմիտասից հետո առաջինն էր, որ այդքան ջերմությամբ զբաղվեց ժողովրդական երաժշտության նմուշների հավաքման և ուսումնասիրության գործով, այն ղեկավարիտական լուրջ հիմքի վրա:

Սպիրիդոն Մելիքյանը զբաղվել է հայ երաժշտության հետ սերտ առնչություն ունեցող խնդիրների լուսաբանությամբ և ուսումնասիրությամբ: Բացի պարբերական մամուլում հրապարակված մի շարք հոդվածներից, առանձին գրքերով հրատարակված են նրա աշխատությունները՝ «Հունական ազգեցությունը հայ երաժշտական տեսակների վրա», «Հայ ժողովրդական երգերի գամմաները», «Կոմիտասի ստեղծագործությունների անալիզը», «Ուրվագիծ հայ երաժշտության պատմության» և այլն: Նշված աշխատությունները շնայած գերծ չեն առանձին սխալներից, բայց դրանք քննադատաբար օգտագործելու դեպքում արժեքավոր նյութ կարող են ծառայել մեր երաժշտության պատմության տարբեր բնագավառների դեռևս չլուծված հարցերի լուսաբանման համար:

Սպիրիդոն Մելիքյանը հանդիսանում էր ՍՍՌՄ երաժշտական գիտությունների պետական ինստիտուտի թղթակից-անդամ, Հայաստանի Գիտության և արվեստի ինստիտուտի իսկական անդամ: Նրան շնորհվել էր Հայկական ՍՍՌ արվեստի վաստակավոր գործչի պատվավոր կոչում:

Սպիրիդոն Մելիքյանը վախճանվեց 1933 թվականի մայիսի 4-ին: Նա հանդիսանում էր Սովետական Հայաստանի երաժշտական կուլտուրայի ակտիվ կառուցողներից մեկը:

(«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» օրաթերթ,
1 դեկտեմբերի 1955 թ.)